

πολιτισμός

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Αναδιφώντας το χθες (316)

Ξεφυλλίζοντας τη ρεθεμνιώτικη ιστορία του βιβλίου (5)

βανε ένα υπερσύγχρονο τυπογραφείο και την εφημερίδα «Ρεθεμνιώτικα Νέα», στην οποία οι «Αναδιφίσεις» φιλοξενούνται εδώ και οκτώ χρόνια. Αργότερα ο γιος του Μανόλης την επέκτεινε και στο Ηράκλειο, προσθέτοντας κι έναν τηλεοπτικό σταθμό.

Συνεχίζουμε και σήμερα τη νοερή περιήγησή μας στην ιστορία του βιβλίου στο Ρέθυμνο. Είχαμε σταματήσει στο βιβλιοπωλείο των αδελφών Χαλκιαδάκη, στη Μεγάλη Πόρτα. Μετά την μετακόμιση του Στέλιου στο Ηράκλειο, ο Γιάννης χρησιμοποίησε το βιβλιοπωλείο ως μαγιά για το χτίσιμο μιας «αυτοκρατορίας», που περιλάμβανε

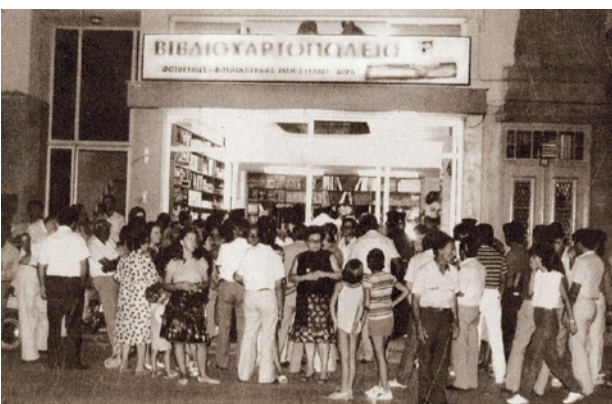

βάνει τις κρήνες του τεμένους της Βαλιδέ Σουλτάνας. Πιο υποβλητική ανάγνωση δεν θα μπορούσε να υπάρξει!

Ο Γιάννης Χαλκιαδάκης πούλησε αργότερα το βιβλιοπωλείο στον Γιάννη Δασκαλάκη, ο οποίος το συνέχισε με όρεξη κι αργότερα το παρέδωσε στον γιο του Στέλιο. Η νέα του στέγη είναι λίγο πίσω από τη Μεγάλη Πόρτα, στην οδό Βοσπόρου. Σήμερα ο αναγνώστης του βιβλιοπωλείου-χαρτοπωλείου Δασκαλάκη μπορεί να ζητήσει ν' απολαύσει το βιβλίο της αρεσκείας του σ' ένα εξαιρετικό περιβάλλον, που περιλα-

Παραπάνω στην πλατεία Τεσσάρων Μαρτύρων λειτουργήσε για πολλές δεκαετίες το βιβλιοπωλείο των αδελφών Δεληγιώργη. Εκπαιδευτικός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εκείνος, κι όντας αριστοτέρας και οι δυο τους καταδύχτηκαν από τις τότε κρατικές αρχές, οι οποίες τους απαγόρευσαν να βιοποριστούν διδάσκοντας στα σχολεία, κι έτσι αναγκάστηκαν να στραφούν στον χώρο του βιβλίου. Το βιβλιοπωλείο Δεληγιώργη ήταν από τα πρώτα και λίγα καταστήματα στο Ρέθυμνο που επένδυσε στον τομέα της διαφήμισης, αποτελώντας μάλιστα κάποια χρόνια δημιουργό καρναβαλικού άρματος.

Στα δυτικά της πλατείας Τεσσάρων Μαρτύρων, αρκετά έξω από την τότε «πίτσα» της πόλης, είχε εγκαινιαστεί το έτος 1984 το βιβλιοπωλείο των γιών του Στέλιου Κλαφινάκη, σε κατάστημα ιδιοκτησίας τους. Τα εγκαινία τέλεσε ο τότε μητροπολίτης Τίτος και σημείωσαν μεγάλη κοσμοσυρροή, τέτοια που δεν συνηθίζονταν σε καταστήματα αυτού του είδους. Το κατάστημα κατέστη στη συνέχεια από τα μεγαλύτερα του είδους, παρ' ότι «εκτός πιάτσας» την εποχή εκείνη, συγκροτώντας αλυσίδα με μερικά ακόμα στην ευρύτερη περιοχή του Ρεθύμνου.

Παλιότερο ήταν το βιβλιοπωλείο του Θεμιστοκλή Ρεράκη, το οποίο λειτουργούσε μαζί με τη σύζυγό του. Το χαρακτηριστικό του ήταν ότι συνδυαζόταν με εμπόριο λαχείων και ότι διέθετε πολλούς τίτλους εφημερίδων, μεταξύ των οποίων ξενόγλωσσους, καθώς και ξενόγλωσσα περιοδικά, τα οποία αυξανόνταν όσο διογκωνόταν η τουριστική κίνηση της πόλης. Είχε αρχίσει ν' ανατέλλει η εποχή των τουριστικών βιβλιοπωλείων, στην οποία διακρίθηκε ο Γιώργος Φιτζανάκης στην παραλία, στην οδό Ιουλίας Πετυχάκη, και συνεχίζουν μέχρι σήμερα ο Μιχάλης Τζέλης στη Μικρή Αγορά και ο Γιώργος Μαρκοβλάκης με το Mediterraneo στην οδό Παλαιολόγου.

Παρακάτω και στην απέναντι πλευρά της Λεωφόρου Παύλου Κουντουριώτη λειτουργήσε το βιβλιοπωλείο του ο Νίκος Σαλβαράκης. Ο ιδιοκτήτης του αρχικά εργαζόταν ως οδηγός στο λεωφορείο του στη γραμμή του Πρινέ. Στη συνέχεια, με προτροπή και στήριξη του πεθερού του Ανδρέα Σταυρουλάκη, δασκάλου και προέδρου του Διδακτικού Συλλόγου, είχε ανοίξει το βιβλιοπωλείο, εξυπηρετώντας μεγάλο μέρος του εκπαιδευτικού κόσμου. Σήμερα συνεχίζει απότομο κι ανακαινισμένο την πορεία του, υπό τη διεύθυνση της κόρης του Ελένης Σαλβαράκη, συμπληρώνοντας πορεία 61 χρόνων.

Στην οδό Μιχαήλ Πρεβελάκη, που περιλαμβάνει το 2^ο Δημοτικό Σχολείο και στην επέκτάσή της το 1^ο Λύκειο, λειτουργήσε επί σειρά ετών το βιβλιο-χαρτοπωλείο του Αντώνη Καρυστιανού, με τη σύζυγό του, η οποία με τις γνώσεις της το κατέστησε κεντρικό στις επιλογές ιδιαίτερα των νηπιαγωγείων και των πρώτων τάξεων των δημοτικών σχολείων. Το τμήμα των βιβλίων του στο υπόγειο ήταν το μεγαλύτερο στην πόλη στην εποχή του και

Ο Αντώνης Καρυστιανός είχε δημιουργήσει και τυπογραφείο, σε συνεργασία με τον Λεωνίδα Λιουδάκη, ο οποίος και γνώριζε το επάγγελμα και ήταν από τους καλύτερους τυπογράφους που γνώρισε το Ρέθυμνο. Αρχικά στεγαζόταν στο ισόγειο κατοικίας στην οδό Επιμενίδου Μαρούλη, ιδιοκτησίας Δημήτρη Αρχοντάκη και στη συνέχεια μετακόμισε στην οδό Μάχης Ποταμών. Ο συντάκτης των «Αναδιφίσεων» είχε την ευκαιρία να τυπώσει στο τυπογραφείο αυτό περισσότερα από είκοσι βιβλιάρια του Τμήματος Περιβαλλοντικής της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και του «Φάλκωνα». Ένα πάντως από τα σοβραζότατα βιβλία που τύπωσε η «Τυποσπουδή» ήταν «Τα Κρητικά βιβλία 1864-1913» του Γιώργου Π. Εκκεκάκη.

Στη Λεωφόρο Κουντουριώτη αρχικά και στη συνέχεια στη γωνία των οδών Μοδάτσου και Μαρκέλλου είχε ανοίξει το βιβλιοπωλείο «Η Φωλιά του βιβλίου» ο Μανόλης Βροντάκης, με την επιστάσια της αείμνηστης συζύγου του Μαρίας Ανυφαντάκη. Ο Βροντάκης υπήρξε ο ιστορικός διανομέας και εισπράκτορας των «Ρεθεμνιώτικων Νέων». Στο κατάστημά του είχε εισάγει το σύστημα των συνδρομητικών βιβλίων μεγάλης έκτασης, όπως το εικονιζόμενο στη διαφήμιση «Η άνοδος και η πτώση του Τρίτου Ράιχ», βιβλία που κυκλοφορούσαν σε τεύχη, με βάση την εβδομαδιαία συνδρομή.

Στο ισόγειο του Δημαρχείου από την οδό Γερακάρη είχε ανοίξει το βιβλιοπωλείο του ο Αρτέμιος Σταρένιος, με το όνομα «Πλαίσιο», με προτροπή της συζύγου του, φοιτήτριας τότε στην Φιλοσοφική Σχολή. Η Σύρμω Παγώνη το στήριξε αποφασιστικά, δίνοντάς του πανεπιστημιακή κατεύθυνση και καθιστώντας το πραγματικό βιβλιοπωλείο και όχι χαρτοπωλείο με βιβλία, όπως συνέ-

τελεί ένα από τα πολλά είδη που εμπορεύεται. Η αλυσίδα πάντως με το όνομα αυτό είχε ξεκινήσει ως αμιγώς βιβλιοπωλική.

Νοτιότερα, στην οδό Μοδάτσου λειτουργεί το βιβλιοπωλείο «Σελίδα», το οποίο διατηρεί κι άλλα καταστήματα, στη Λεωφόρο Κουντουριώτη και στον Σταυρωμένο, δίπλα στο εκεί γυμνασιακό συγκρότημα. Στην κατηγορία των βιβλιοπωλείων θα μπορούσε κατά κάποιο τρόπο να συμπεριληφθεί το κατάστημα Public στην πλατεία του Αγνώστου Στρατιώτη, στο οποίο το βιβλίο απο-

νη. Ήταν κι εκείνος ένας από τους αριστερούς που βιοπορίστηκαν από το βιβλίο. Θα συνεχίσουμε όμως σε επόμενες «Αναδιφίσεις».

Λέσχη ανάγνωσης Σταυρωμένου!

Μια ευχάριστη έκπληξη ένωσα προ ημερών από ένα τηλεφώνημα της κυρίας Ειρήνης Παπατριανταφύλλου, εκ μέρους της Λέσχης Ανάγνωσης του Πολιτιστικού Συλλόγου Σταυρωμένου. Με παρακάλεσε να τους λύσω κάποιες απορίες που τους δημιουργήθηκαν από την ανάγνωση του βιβλίου «Το χρονικό μιας Πολιτείας» του Παντελή Πρεβελάκη. Το περασμένο Σάββατο λοιπόν είχα τη χαρά να περιηγηθώ στα χνάρια του Πρεβελάκη την πόλη με τη συντροφιά μιας δεκάδας φιλαναγνωστριών και μερικών ακόμα φίλων και στη συνέχεια να συζητήσουμε στα πλαίσια σχετικής προβολής στο πάντα φιλόξενο ξενοδοχείο «Ιδαίον». Απόλαυσα την παρέα και την όρεξή τους για το βιβλίο, σε μια εποχή που τόσο το ίδιο όσο και καθαυτή η ανάγνωση αντιμετωπίζει στη χώρα μας προβλήματα επιβίωσης. Να είναι καλά όλες και ν' αποτελέσουν παράδειγμα και γ' άλλους τέτοιους ομίλους, ομίλους πολιτισμού μέσα στην περιρρέουσα έκπτωση και αδιαφορία.

Ελάτε μαζί μας στον περίπατο και δεν θα χάσετε!

Ιστορικό περίπατο εξ αναβολής διοργανώνουμε με τις Ημέρες Ρεθύμνου 2024 με θέμα «Ξεφυλλίζοντας την ιστορία του βιβλίου στο Ρέθυμνο». Όπως θα έχουν διαπιστώσει οι τακτικοί αναγνώστες πρόκειται για μια ιστορία με βάθος. Θα πραγματοποιηθεί το απόγευμα της **Τετάρτης 29 Μαΐου**, χωρίς να φοβηθεί την παράλληλη διεξαγωγή του ποδοσφαιρικού αγώνα (που διεκδικεί φήμη αντίστοιχη του Γουέμπλεϊ του 1971, για μας τους παλιότερους), και θα έχει διάρκεια 1.30 ώρες. Θα ξεκινήσει από την πλατεία του Αγνώστου Στρατιώτη και θα καταλήξει στο ξενοδοχείο «Ιδαίον» και σ' αυτόν θα πάρουν μέρος 25 ενδιαφερόμενοι, με δήλωση συμμετοχής κατά προτεραιότητα (6974026196, Χάρης Στρατιδάκης). Στη συνέχεια στις 9.00 στη συνεδριακή αίθουσα του ξενοδοχείου Ιδαίον θα έχουμε την ευκαιρία, χωρίς αριθμητικούς περιορισμούς, να κάνουμε μια νοερή περιδιάβαση σε -ούτε λίγα ούτε πολλά- 52 βιβλία, 15 ανθρώπους του βιβλίου, 11 τυπογραφεία, 5 βιβλιοδετεία, 36 βιβλιοπωλεία και σε τρεις εκδοτικούς οίκους. Όσοι πιστοί, προσέλθετε στην ισορροπία μιας παλιότερης πόλης όντως του πνεύματος και ουχί του οιονισπνεύματος!

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ. Παιδαγωγικής-ιστορικός ερευνητής-συγγραφέας, strharis@yahoo.gr, 2831055031

Η ακολουθία άρθρων «Αναδιφώντας το χθες» είναι αναρτημένη στο <https://rethnea.gr/author/xarhs-stratidakhs/>, ενώ τα περισσότερα από τα βιβλία του είναι δωρεάν προσβάσιμα στο <https://civisrethymnisuniversalis.blogspot.com/>.